

OBSAH

PŘEDMLUVA

15

ČÁST I – SPECIFIKA OBOROVÉHO VÝZKUMU A JEHO PŘÍNOS KE VŠEOBECNÉMU VZDĚLÁVÁNÍ

1 VÝZKUM UMĚNÍM A UMĚNÍ VÝZKUMU VE VÝTVARNÉ VÝCHOVĚ (JAN SLAVÍK)

1.1	Úvod	21
1.2	Vědecká stránka empirického výzkumu – výtvarná výchova jako sociohumanitní obor	22
1.3	Výzkum uměním – exprese jako nástroj výzkumu	26
1.4	Umění výzkumu ve výtvarné výchově	30
1.4.1	Výzkum ontogeneze oborového myšlení	32
1.4.2	Výzkum edukačního procesu a teorie vyučování	32
1.4.3	Výzkum jako didakticko-epistemologická analýza vizuální kultury a výtvarného umění za pomoci teorií, které je vysvětlují	33
1.4.4	Výzkum vztahů oborového vzdělávání k jeho společenskému okolí	33
1.5	Závěr	33

2 KVALITATIVNÍ METODY VÝZKUMU V AKTUÁLNÍCH VÝZKUMNÝCH PROJEKTECH KVV PEDF UK Z LET 2011 AŽ 2013. VYBRANÉ METODOLOGIE A METODY (MARIE FULKOVÁ, LUCIE JAKUBCOVÁ HAJDUŠKOVÁ)

2.1	Úvod	37
2.2	Tři obraty v myšlení věd o člověku	40
2.3	Vybrané výzkumné modely	42
2.3.1	Akční výzkum a model pedagogické reflexe výukových situací	42
2.3.2	Výzkum vztažený k praxi umělecké a designérské tvorby (arts-based research, practice-based research, a/r/tography)	44
2.4	Výzkumný protokol	45
2.4.1	Obecná struktura výzkumného protokolu	46
2.4.2	Konkrétní příklad výzkumného protokolu – Pravoslav Rada, Paráda!	48
2.5	Závěr	54

3	PŘÍNOS VZDĚLÁVACÍHO OBORU VÝTVARNÁ VÝCHOVA OČIMA VÝTVARNÝCH PEDAGOGŮ (PETRA ŠOBÁŇOVÁ, JANA MUSILOVÁ, MONIKA BEKOVÁ)	
3.1	Úvod	57
3.2	Přehled názorů na prospěšnost kreslení a výtvarné výchovy	58
3.2.1	Podpora kognitivních procesů	58
3.2.2	Využitelnost kresebných dovedností v řemesle a průmyslu	59
3.2.3	Tvorba jako autentický projev osobnosti	60
3.2.4	Tvorba jako prostředek transcendence a reflexe	62
3.2.5	Rozvoj tvořivých schopností	64
3.2.6	Rozvíjení výtvarného jazyka	66
3.2.7	Harmonizující vliv výtvarné výchovy na osobnost dítěte a školní vzdělávání	68
3.2.8	Vizuální gramotnost	69
3.2.9	Prospěšnost oboru podle současného kurikula	70
3.3	Prospěšnost oboru očima učitelů – výzkumná sonda	72
3.3.1	Výzkumná oblast, téma a cíle šetření	72
3.3.2	Výzkumné otázky	73
3.3.3	Metodologie	73
3.3.4	Výzkumný vzorek	74
3.3.5	Výsledky	75
3.3.6	Diskuze	79
3.4	Závěr	81

ČÁST II – VIZUÁLNÍ GRAMOTNOST – SOUDOBÝ CÍL VŠEOBECNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ V EVROPSKÉM KONTEXTU

4	ČÍM MŮŽE BÝT VÝTVARNÁ VÝCHOVA PROSPĚŠNÁ OBEČNÉMU VZDĚLÁVÁNÍ. STRUKTURNÍ ANALÝZA VZÁJEMNÝCH VZTAHŮ OBRAZOVÝCH OBJEKTŮ V ZOBRAZENÍ JAKO METODICKÝ PODKLAD AKTIVNÍHO OVLÁDÁNÍ ZOBRAZENÍ (JAROSLAV VANČÁT)	
4.1	Úvod	87
4.2	Výtvarná výchova a rozvoj vidění	88
4.3	Výtvarná výchova a rozvoj tvořivosti	90
4.4	Návrh chápání obrazového systému jako výsledku jeho historické strukturace	93

4.4.1	Paleolitický, totemický model výtvarného zobrazení	95
4.4.2	Liniový model při říčních civilizacích	96
4.4.3	Raně křesťanský model	96
4.4.4	Předrenesanční model – Giotto	96
4.4.5	Renesanční model	97
4.4.6	Modernistický model	97
4.5	Závěr	98

5 ESTETICKÉ VZDĚLÁVÁNÍ V PLATÓNOVĚ JESKYNI. O NUTNOSTI UMĚNÍ, TĚLA A KOMPLEMENTARITY (JOHANNES KIRSCHENMANN)

5.1	Úvod	101
5.2	Obraz těla v emocionálním kapitalismu	102
5.3	Šance a vedlejší vlivy sociálních sítí	104
5.4	Škola dnes a zcela specifické kompetence v oblasti estetického vzdělávání	106
5.4.1	Oborové kompetence pedagogiky umění	108
5.4.2	Tři příklady, které jsou metaforou těla jako média	108
5.5	Jak je možné pojmenovat a definovat cíle pedagogiky umění?	109
5.6	Závěr	110

6 „OBRAZOVÁ KOMPETENCE“ – KLÍČOVÁ KOMPETENCE VŠEOBECNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ. SROVNÁVACÍ PEDAGOGIKA UMĚNÍ JAKO VÝCHOZÍ BÁZE VZDĚLÁVÁNÍ V EVROPSKÉM KONTEXTU (VĚRA UHL SKŘIVANOVÁ)

6.1	Úvod	113
6.2	Stav soudobé srovnávací pedagogiky umění	114
6.3	Orientace současných evropských cílů vzdělávání. Oborové kompetence a vyučování zaměřené na dosahování kompetencí	116
6.3.1	Návrh podílu oborových kompetencí výtvarné výchovy na tvorbě kompetencí klíčových	118
6.3.2	Obrazová kompetence neboli kompetence vizuální gramotnosti	118
6.4	Česká výtvarná výchova v oborovém diskurzu německy mluvících zemí. Obrazová kompetence a české rámcové vzdělávací programy (RVP) – srovnávací analýza vzdělávacích obsahů	121
6.5	Vzdělávací standard uměleckého vzdělávání Lucemburska ve smyslu dosahování obrazové kompetence	123

6.6	Výtvarné úkoly zaměřené na dosahování kompetencí a deskriptory oborových kompetencí v pojetí německé teorie pedagogiky umění	125
6.6.1	Bavorský příklad formulace školních výtvarných úkolů aneb úkoly otevřené či uzavřené?	126
6.6.2	Kritéria výtvarných úkolů zaměřených na dosahování kompetencí	127
6.7	Standardizovaná a na dosahování oborových kompetencí zaměřená rakouská maturitní zkouška	128
6.8	Závěr	130

7 INTERKULTURNÍ KOMUNIKACE VE VÝTVARNÉ VÝCHOVĚ NA BINACIONÁLNÍM GYMNÁZIU (IRENA HRUŠKOVÁ)

7.1	Úvod	133
7.2	Specifická povaha interkulturní komunikace v uměleckých vizuálních oborech	134
7.3	Program bilingvního a binacionálního vzdělávání na Gymnáziu Friedricha Schillera v Pirně	135
7.3.1	Model výuky výtvarné výchovy v binacionálních a bilingvních třídách, otázka jeho funkčnosti a předpokladů	136
7.4	Role muzeí umění v oblasti interkulturní politiky	137
7.5	Výstup z vyučování. Galerijní animace	138
7.5.1	Výtvarná dílna v galerii, technika koláže	139
7.5.2	Propojení zážitku s kulturním poznáním	141
7.6	Závěr	142

ČÁST III – VÝTVARNÁ VÝCHOVA V MEZIOBOROVÝCH SOUVISLOSTECH

8 KOMPARACE JAKO SPECIFICKÁ METODA TEORIE A DĚJIN UMĚNÍ (TEREZA BLÁHOVÁ, JAROSLAV BLÁHA)

8.1	Úvod	147
8.2	Teoretické aspekty umělecké komparatistiky	148
8.3	Komparace malířství a hudby	149
8.4	Typologie přístupů ke skutečnosti	151

8.5	Vymezení úrovně vnímání a interpretace uměleckého díla	153
8.5.1	Tvar jako základní prvek struktury výtvarného a hudebního díla	153
8.5.2	Tvar a prostor (čas) jako základní dílčí vztah struktury výtvarného (hudebního) díla	154
8.5.3	Struktura jako komplexní vztahy uměleckého díla	156
8.5.4	Epocha jako mutace konceptuálního systému	157
8.6	Work in progress – roaratorio	158
8.7	Závěr	162

9 VÝTVARNÁ VÝCHOVA ZAPLETENÁ VE VÝZNAMECH SOUDOBÉ SPOLEČNOSTI. TVORBA, TEXT, VÝZNAM A KONTEXT (KATEŘINA DYTRTOVÁ)

9.1	Úvod	165
9.2	Výtvarná výchova a učitelův růst	166
9.3	Analýza díla Martina Honerta	167
9.3.1	Dílo „Dětská křížová výprava“	168
9.3.2	Dílo „Dům“	169
9.3.3	Dílo „Ministranti“	171
9.3.4	Dílo „Oheň“	172
9.3.5	Dílo „Fotografie“	174
9.3.6	Dílo „Model scény Létaující třídy“	176
9.3.7	Dílo „Santa Claus“	181
9.3.8	Dílo „Skupinová fotografie učitelů“	181
9.4	Výtvarná výchova a zisky vzniklé analýzou tvorby soudobého autora	181
9.5	Závěr	182

10 PŘÍBĚHY A JEJICH ČTENÍ V UMĚLECKÝCH DÍLECH (LEONORA KITZBERGEROVÁ)

10.1	Úvod	185
10.2	V síti informací	185
10.3	Čtení a „čtení“	187
10.3.1	Čtení příběhů ve výtvarných dílech	190
10.3.2	Dvě cesty k příběhu	191
10.4	Závěr	196

SHRNUTÍ	199
RESUME	201
LITERATURA	203
INTERNETOVÉ ZDROJE	219
AUTOŘI	223
JMENNÝ REJSTŘÍK	229
VĚCNÝ REJSTŘÍK	233
PŘÍLOHY	237